

Roberto Gargarella

LATIN AMERICAN CONSTITUTIONALISM 1810. – 2010., The Engine Room of the Constitution, Published by: Oxford University Press, 2013., pp. 298

Prof. Gargarella donosi komparativni povijesni okvir i razvoj konstitucionalizma na području Latinske Amerike u posljednja dva stoljeća, zorno prikazujući sve političko-socijalne datosti, uvelike karakteristične samo za to područje, koje su uvjetovale i oblikovale razvoj konstitucionalizma. Roberto Gargarella profesor je ustavne teorije i političke filozofije na Universidad de Buenos Aires te je danas svakako jedan od vodećih ustavnih teoretičara.

Knjiga „Latin American Constitutionalism 1810. – 2010. The Engine Room of the Constitution” objavljena je 2013. godine u izdanju Oxford University Pressa te broji ukupno 283 stranice. Struktura knjige je sljedeća: na početku se nalaze Sadržaj (str. v.), Predgovor (str. vii.-x.) i Zahvale autora (str. xi.), a nakon toga slijedi središnji dio knjige koji čini 10 poglavlja (str. 1.-208.). Na kraju su Bilješke (str. 209.-250.) i Literatura (str. 251.-268.), te na samom kraju Kazalo pojmova (str. 269.-283.).

U prva dva poglavlja središnjeg dijela knjige „The First Latin American Constitutions (1810. – 1850.)” (str. 1.-19.) i „Fusion Constitutionalism: The Liberal-Conservative Compact in the Second Half of the Nineteenth Century” (str. 20.-43.) autor napominje kako je cijelo 19. stoljeće u ustavnopravnom smislu obilježilo Latinsku Ameriku kao nestalno područje na kojem su ustavi, unatoč svojoj imanentnoj težnji ka trajnosti, bili kratkovjeki i često mijenjani. Ipak, u mnoštvu ustavnih tekstova, koji su se smjenjivali relativno brzo jedan za drugim, ustavno-političke ideje koje su stajale iza njih bile su tek dvije: ideja individualne autonomije i ideja kolektivne samouprave. Te dvije ideje na političko-društvenu pozornicu bile su projektirane preko triju kanala: konzervativnog, republikanskog i liberalnog pristupa. Autor potom naglašava kako je u drugoj polovici 19. st. došlo do liberalno-konzervativnog konsenzusa koji je u velikoj mjeri oblikovao i ustave tog vremena. U sljedeća dva poglavlja „The Material Basis of the Constitution” (str. 44.-61.) i „The Limits Imposed by the Past upon the New Constitutions” (str. 62.-83.) autor piše o personalnim i o socioekonomskim datostima koje čine materijalnu osnovu ustava, odnosno konstitucionalizacije određene političke zajednice. Potom pozornost okreće ka problemu suočavanja s duhovima kolonijalne prošlosti i njezina naslijeđa što je sigurno zaokupljalo misli i obilježilo rad *founding fathersa* država Latinske Amerike.

U petom poglavlju „The Crisis of the Postcolonial Constitutional Model – Positivism and Revolution at the Beginning of the New Century” (str. 84.-104.) autor daje pregled događanja na ustavnom planu u razdoblju nakon 1880. g., u razdoblju režima „reda i napretka”, događanja koja su države Latinske Amerike

učinila ekonomski bogatijima, snažnijima i zemljopisno integriranijima, ali i sve politički aktivnijima s rastućom (u broju i političkoj osviještenosti) srednjih i nižih stratifikacijskih slojeva društva. U idućem poglavlju „Constitutionalism at the Mid-Twentieth Century and the Return of the -Social Question-” (str. 105.-131.) iznosi najznačajnije promjene koje su zadesile ustavnu zbilju država Latinske Amerike, a to je u najvećoj mjeri pojava socijalnih prava u ustavnim tekstovima u razdoblju između 1930. i 1980. godine kao izravan rezultat inkorporiranja radničke klase u politički život zajednice. Sedmo poglavlje „Grafting Social Rights onto Hostile Constitutions” (str. 132.-147.) donosi razmatranje glede postupka uvođenja socijalnih prava u ustavne tekstove latinoameričkih država, naglašavajući kako to predstavlja prijelomnu točku povijesnog tijeka konstitucionalizma u toj regiji. U iduća dva poglavlja „Contemporary Constitutionalism I – Constitutions in Internal Tension” (str. 148.-171.) i „Contemporary Constitutionalism II – The ‘Engine Room’ of the Constitution” (str. 172.-195.) profesor Gargarella daje uvid u najrecentnije ustavne reforme na području Latinske Amerike koje su, s jedne strane, težile ojačavanju ustavno-političke moći predsjednika, a s druge strane, unosile u ustavne tekstove socijalna, politička i kulturna prava koja trebaju omogućiti veću kontrolu nad političkom elitom. Potonje poglavlje donosi ilustraciju dinamike odnosa ovih dviju težnji kroz konkretne primjere nastale u novoj konstitucionalnoj praksi država sa tog prostora. U desetom, završnom poglavlju „What Have We Learned in 200 Years of Constitutionalism? – For an Egalitarian Constitutionalism” (str. 196.-208.) autor daje sumarni prikaz ustavnih događanja u protekla dva desetljeća na području Latinske Amerike, ističući kako je glavna tema uvijek bilo pitanje jednakosti, odnosno borba protiv nejednakosti u društvenom, političkom i ekonomskom životu regije. Upravo to je iznjedrilo glavni zadatak koji se stavlja pred latinoameričke ustavotvorce, a to je stvaranje institucionalnih mehanizama koji će omogućiti ostvarenje i održanje prvo sustava kolektivne samouprave u kojem svaki pojedinac uzima učešća u vlasti, a potom i očuvanje individualne autonomije koja će omogućiti slobodan razvoj pojedinca sa svim onim kvalitetama koje su nužne da bi mogao odgovorno i učinkovito sudjelovati u političkom životu zajednice.

Na samom kraju ovog rada možemo zaključiti kako knjiga prof. Gargarelle predstavlja izvrsnu analizu ustavnih puteva kojima su hodile latinoameričke države u protekla dva stoljeća. Uočene su mnoge mane i nedostaci, poteškoće i izazovi na tom ustavnom putovanju kroz protekla stoljeća, ali iz svega toga može se dobiti najbolji odgovor o tome što je potrebno napraviti kako bi budućnost bila bolja i uspješnija, a knjiga upravo to i čini. Sigurno je da se pred države Latinske Amerike i njezine narode stavlja težak izazov svladavanja mnogih institucionalnih manjkavosti sadašnjeg uređenja, potpomognutih socijalnim, ekonomskim, političkim i brojnim drugim problemima s kojima se suočavaju. Ipak, ne treba sumnjati u to da – uz usavršavanje institucionalno-ustavnih mehanizama, uz podršku pravnog sustava koji je utemeljen na svim onim zasadama političkih i pravnih ideala što su svoje ostvarenje u većoj ili manjoj mjeri našli na zapadu – i narodi Latinske Amerike mogu pronaći svoj put u bolju i sretniju budućnost.

Vedran Zlatić, mag. iur.